

Fylkesmannen ved Utdanningsdirektøren

Informasjon om deltakelse i Inkluderende barnehage- og skolemiljø. Samlingsbasert tilbud, pulje 4

1. Innledning

Direktoratet har, på bakgrunn av bl.a. *Meld.St.19 (2015-2016) Tid for lek og læring-Bedre innhold i barnehagen* og NOU 2015:2 *Å høre til- Virkemidler for et trygt psykososialt skolemiljø*, fått i oppdrag av Kunnskapsdepartementet å tilby kompetanseutvikling som skal styrke barnehagers, skolars og eieres kompetanse i å fremme trygge miljøer og forebygge, avdekke og håndtere mobbing og andre krenkelser. En del av denne kompetanseutviklingen er tilbudet *Inkluderende barnehage- og skolemiljø-samlingsbasert tilbud*.

<https://www.udir.no/kvalitet-og-kompetanse/nasjonale-satsinger/tilbud-om-kompetanseutvikling-miljo-og-mobbing/>

I dette brevet beskriver vi målgrupper, mål og innhold i tilbudet. Vi redegjør også for søknadsprosessen og rammene for deltagelse.

2. Målgrupper pulje 4

Tilbudet er for kommuner som barnehagemyndighet og som skoleeier, samt frittstående skoler. Målgruppen er barnehager og skoler som trenger noe støtte i arbeidet med barnehage- og skolemiljø, men som har forutsetninger for å drive et selvstendig, lokalt utviklingsarbeid.

Kommuner som deltar oppfordres til å involvere PP-tjenesten i kompetanseutviklingen.

3. Om søknadsprosessen og utvelgelse av deltakere

Vi ber fylkesmennene om å invitere aktuelle kommuner til å delta i pulje 4 gjennom en søknadsprosess til fylkesmennene. Puljedeltakelsen går over fem semestre med oppstart i 2019 og avslutning desember 2021. Interesserte kommuner søker Fylkesmannen om deltakelse innen internt bestemt frist i hvert fylke. Fylkesmannen gjør så sin vurdering og søker Utdanningsdirektoratet om deltakelse for sine kommuner i prioritert rekkefølge innen **01.03.2019**. Utdanningsdirektoratet avgjør hvem som inviteres til å delta i tilbudet innen **15.03.2019**.

Utdanningsdirektoratet har økonomiske rammer til å tilby deltakelse for inntil 40 kommuner. I en tidligere pulje har antallet deltakende kommuner oversteget dette. Grunnen til dette har vært at kommuner med geografisk nærhet i regioner har gått sammen om deltakelse og delt det økonomiske tilskuddet mellom seg. Det er rom for dette også i pulje 4. Hvis noen embeter ønsker å ha med mange kommuner, har de anledning til det ved å se den økonomiske støtten i tilbudet i sammenheng med andre ordninger som f.eks ny kompetanseutviklingsmodell med desentralisert ordning, andre kompetanseutviklingsmidler og/eller en utvidet egenfinansiering. Dette fordrer at man kommer til enighet om dette lokalt. Ut ifra dette vil Utdanningsdirektoratet foreta en skjønnsmessig vurdering av hvor mange kommuner som kan delta i fra hvert embete.

For å stimulere til regional utvikling, oppfordrer vi kommuner med geografisk nærhet til å gå sammen i søknad om sin deltakelse. Dette kan lette arbeidet med erfaringsdeling mellom kommuner og samarbeid om ressurspersoner. Kommunen som barnehagemyndighet kan delta med både kommunale og ikke-kommunale barnehager. Kommunen definerer selv hvor mange barnehager og skoler i sin kommune som skal delta i tilbudet. Hver kommune får en begrensning på inntil 10 deltakere på de nasjonale samlingene. Antall deltakere fra hver kommune må likevel ses i sammenheng med hvor mange kommuner som deltar fra hvert fylke, da det må settes begrensninger på antall deltakere på de nasjonale samlingene. På disse samlingene forutsettes det at eiernivået i kommunene er representert.

Som ledd i gjennomføringen av den vedtatte regionreformen vil en rekke fylkesmannsembeter være sammenslått fra 01.01.2019. Utdanningsdirektoratet vil legge den nye organiseringen av fylkesmannsembetene til grunn når vi foretar vår tildeling. Utdanningsdirektoratet vil invitere embetene og kommunene til en oppstartssamling våren 2019.

3.1 Utvelgelse av kommuner til pulje 4

Det er en forutsetning at barnehagers og skolars deltakelse er frivillig. Det er viktig at målsetting, grunnlaget for kompetanseutviklingen og forpliktelser ved å delta, er forankret hos barnehagemyndighet, skoleeiere, barnehager og skoler før de søker om deltakelse.

Både skoler med barnetrinn og ungdomstrinn bør være representert. Dette for å legge til rette for erfaringsutveksling og spredningsarbeid innad i kommunen. Kommuner oppfordres til å involvere PP-tjenesten i kompetanseutviklingen, og det vil være en fordel om kommunen har en plan for hvordan PP-tjenesten skal involveres.

Ved utvelgelse av kommuner skal Fylkesmannen legge vekt på at kommunen har

1. beskrevet i korte trekk hvordan de vil organisere og forankre arbeidet med barnehage- og skolemiljø, og kompetanseutviklingen på dette området
2. planer for hvordan erfaringer fra utviklingsarbeidet skal komme alle barnehagene og/ eller skolene i kommunen til gode
3. en realistisk plan for finansiering og gjennomføring av kompetanseutvikling om barnehage-, skolemiljø og mobbing for deltakerperioden.
4. planer for hvordan de skal involvere elever og foreldre i utviklingsarbeidet, eventuelt hvordan de skal involvere PP-tjenesten
5. oppgitt hvor mange og hvilke barnehage/ skoler som vil bli involvert i arbeidet

Spredning av erfaringer og kompetanse mellom kommuner, barnehager og skoleeiere er en viktig del av arbeidet. Ved utvalg av kommuner som barnehagemyndighet og skoleeiere kan Fylkesmannen, i tillegg til kriteriene over, legge vekt på muligheter for erfaringsutveksling mellom kommuner i eget embete.

3.2 Utvalg av frittstående skoler til pulje 4

En til to frittstående grunnskoler i hvert fylke kan også søke om å delta. Skolen søker selv Fylkesmannen om deltakelse. Vi ber Fylkesmannen vurdere alle søknader fra frittstående grunnskoler og legge vekt på at skolen har

1. beskrevet kort hvordan de vil organisere og forankre kompetanseutviklingen.
2. planer for hvordan erfaringer fra utviklingsarbeidet skal komme hele skolen til gode.
3. en realistisk plan for finansiering og gjennomføring av kompetanseutvikling om barnehage-, skolemiljø og mobbing i deltakerperioden.
4. planer for hvordan de skal involvere elever og foreldre i utviklingsarbeidet.

4. Mål og innhold

Kompetanseutviklingen skal styrke barnehagers, skolars og eieres kompetanse til å skape og opprettholde gode barnehage- og skolemiljøer, og forebygge, avdekke og håndtere mobbing og andre krenkelser. Tilbudet skal styrke både regelverkskompetansen og den pedagogiske kompetansen til barnehager, skoler, eiere og barnehagemyndigheter, samt kompetanse i å drive kvalitetsutvikling lokalt.

Hovedinnhold i tilbudet er:

- Forebygging, avdekking og håndtering av mobbing og andre krenkelser
- Utvikling og opprettholdelse av gode og trygge barnehage- / skolemiljø
- Organisasjon og ledelse, generell regelverkskompetanse og tverrfaglig samarbeid

Deltagere skal få mulighet til å:

- Utvikle kompetanse om hvordan utvikle og opprettholde et godt og trygt barnehage- og/eller skolemiljø
- Utvikle kompetanse om hvordan forebygge, avdekke og håndtere mobbing og andre krenkelser
- Øke sin kompetanse om hva som skal til for å oppfylle kravene i regelverket om barnehage-, skolemiljø, mobbing og andre krenkelser
- Få veiledning og støtte i arbeidet med barnehage- og skolemiljø, fra lokal ressursperson og på faglige samlinger
- Videreutvikle et systematisk og målrettet samarbeid om barnehage- og skolemiljø
- Utveksle erfaringer med andre
- Videreutvikle egen praksis i den enkelte barnehage/ skole og på kommunalt nivå
- Være med å utvikle gode modeller og samarbeidsformer for kompetanseutvikling knyttet til barnehage- og skolemiljø, mobbing og krenkelser

5. Arbeidsform

Sentrale elementer i tilbudet er:

- Lokalt utviklingsarbeid i barnehage/skole: barnehage-/skolebasert kompetanseutvikling.
- arbeid i lokale lærende nettverk.
- nasjonale og regionale samlinger
- lokal ressursperson på barnehagemyndighet og skoleiernivå.

Det vil være lokalt handlingsrom innenfor de felles rammene, og muligheter for å tilrettelegge til lokale forhold.

5.1 Barnehage- og skolebasert kompetanseutvikling

En viktig intensjon er å oppnå en varig praksisendring som når flest mulig, og kompetanseutviklingen skal derfor primært foregå i form av barnehage- og skolebasert kompetanseutvikling og arbeid i lærende nettverk. *Barnehage- og skolebasert kompetanseutvikling* vil si at barnehager og skoler, med ledere og alle ansatte, deltar i en utviklingsprosess på egen arbeidsplass. Målet er å videreutvikle praksis innen arbeidet med barnehagemiljø, skolemiljø, mobbing og andre krenkelser. Deltakerne skal mellom samlinger arbeide med aktuelle problemstillinger i sin praksis knyttet til regelverket og forebygging, avdekking og håndtering av mobbing og andre krenkelser. Det handler bl.a.

om å få trent på regelverksanvendelse, ferdigheter og ha arenaer for å vurdere og reflektere over egen praksis.

5.2 Lærende nettverk

Arbeid i *lærende nettverk* har som mål å bygge strukturer og kulturer for organisasjons- og praksisutvikling knyttet til barnehage-, skolemiljø og mobbing. Nettverkene skal være arenaer for erfaringsutveksling, refleksjon og faglig utvikling. Arbeidet skal ta utgangspunkt i konkrete eksempler fra praksis og støttes opp av relevant teori og forskning. Det må avsettes tid til slikt samarbeid, og barnehagemyndighet og skoleeiere er ansvarlig for å lede nettverkene gjennom sin(e) ressursperson(er). Direktoratet oppfordrer til å bruke eksisterende nettverk som fungerer godt, der det er aktuelt.

Måten barnehagemyndighet, barnehager, skoleeiere og skoleledere organiserer kompetanseutvikling og utviklingsarbeid på vil være viktig både underveis og etter at deltakelsen i det nasjonale tilbudet er avsluttet. Det kan være hensiktsmessig å benytte eksisterende strukturer for kommunale og evt. regionale nettverk. Det er åpent for ulik organisering av de lokale og evt. regionale nettverkene, men et felles prinsipp er at det skal legges til rette for møteplasser på tvers av ulike deltagere og nivåer.

5.3 Nasjonale og regionale samlinger

Deltakere forplikter seg til å delta på en nasjonal og en regional samling i semesteret. Fellessamlingene vil bestå av forelesninger, gruppearbeid og erfaringsdeling fra deltakende kommuner. Målgruppe på nasjonale samlinger er fylkesmannsembetene, skoleeier og barnehageeier/myndighet, skoleledere og barnehagestyrere, ressurspersoner og PPT. Målgruppe på de regionale samlingene defineres i hvert fylke.

5.4 Ressursperson i minst 20 prosent stilling for barnehage og 20 prosent for skole

Kommunen som barnehagemyndighet utnevner en *ressursperson* i minst 20 prosent stilling for hele perioden som på vegne av kommunen får ansvar for den barnehagebaserte kompetanseutviklingen og arbeid i lærende nettverk. Kommunen som skoleeier utnevner en *ressursperson* i minst 20 prosent stilling for hele perioden som på vegne av skoleeier får ansvar for den skolebaserte kompetanseutviklingen og arbeid i lærende nettverk. Kommunene kan rekruttere internt i kommunen eller eksternt og avgjør selv om de ønsker å ansette én person i minst 40 prosent stilling som følger opp både barnehage og skole, eller om det er mer hensiktsmessig å ha to personer i 20 prosent stilling med hvert sitt ansvarsområde.

Ressurspersonen(e) for barnehage skal ha sitt tilsettingsforhold i kommunen og bistå i å drive utviklingsarbeidet lokalt, både når det gjelder innhold og organisering. Ressurspersonen bør ha erfaring med å drive utviklingsprosesser gjennom nettverk og ha kompetanse i barnehagepedagogikk. Ressurspersonen bør også ha innsikt i suksesskriterier for endrings- og utviklingsarbeid i barnehagen og ha kunnskap om og erfaring med observasjon og veiledning i et personale. Ressurspersonene bør ha kunnskap om ulike metoder/arbeidsmåter som er hensiktsmessige å benytte i barnehagebasert kompetanseutvikling. Det kan være metoder som lesson study, aksjonslæring, observasjon og kollegabasert veiledning osv. Det er også mulig at ressurspersoner kan ha høyere stillingsprosent og være knyttet til flere kommuner. Ved valg av ressursperson bør barnehagemyndighet ta hensyn til at personene har relevant kompetanse og hvordan personene kan fungere som ressurs også etter at det nasjonale tilbudet er avsluttet.

Ressurspersonen(e) for skoleeiere skal ha sitt tilsettingsforhold i kommunen og bistå i å drive utviklingsarbeidet lokalt, både når det gjelder innhold og organisering. Ressurspersonene bør ha kompetanse i arbeid med læringsmiljø og ha innsikt i

suksesskriterier for endrings- og utviklingsarbeid i skolen. Ressurspersonene bør også ha kunnskap om ulike metoder/arbeidsmåter som er hensiktsmessige å benytte i skolebasert kompetanseutvikling. Det kan være metoder som lesson study, aksjonslæring, observasjon og kollegabasert veiledning osv. Ressurspersonen(e) skal følge opp arbeid i lærende nettverk og skolens utviklingsarbeid, samt bidra til at skoleeier fyller sine forpliktelser. Rektor har gjennom kapittel 9A ansvar for det systematiske arbeidet på skolen og vil være ansvarlig for dette arbeidet. Det er også mulig at ressurspersoner kan ha høyere stillingsprosent og eventuelt være knyttet til flere skoleeiere. Ved valg av ressursperson bør skoleeier ta hensyn til at personene har relevant kompetanse og hvordan personene kan fungere som ressurs i arbeidet med læringsmiljø på skoler og skoleeiernivå også etter at det nasjonale tilbudet er avsluttet.

Kommunen forplikter seg til at ressurspersonene deltar og bidrar på inntil åtte to-dagers samlinger i løpet av perioden i regi av Utdanningsdirektoratet og/eller Fylkesmannen. Ressurspersonen(-e) er kommunens faste representant på direktoratets samlinger, og vil være avhengig av gode forankringsprosesser hos barnehagemyndighet og skoleeier i forkant og etterkant av samlingene.

Særlig for frittstående skoler - Ressursperson

Skolen utnevner en *ressursperson* for hele perioden som får ansvar for den skolebaserte kompetanseutviklingen og arbeid i nettverk. Ressurspersonen skal fungere som pådriver for kompetanseutviklingen på skolen og bør ha erfaring med å drive utviklingsprosesser gjennom nettverk og ha en viss kompetanse i skolemiljø og mobbing. Ressurspersonen skal møte på samlingene som Utdanningsdirektoratet arrangerer. Det er en forutsetning at skoleledelsen er sterkt involvert i utviklingsarbeidet. Vi anbefaler derfor at rektor eller en annen i skoleledelsen fungerer som ressursperson. Det kan også være aktuelt for noen, for eksempel for skolesammenslutninger, å samarbeide om en felles ressursperson som bistår skolene i utviklingsarbeidet.

Ressurspersonene må delta og bidra på inntil åtte to-dagers samlinger i løpet av perioden i regi av Utdanningsdirektoratet og/eller Fylkesmannen. Ressurspersonen(-e) er skolens faste representant på direktoratets samlinger, og vil være avhengig av gode forankringsprosesser i forkant og etterkant av samlingene.

6. Organisering - Roller og ansvar

Utdanningsdirektoratet, Fylkesmannen, kommuner, barnehagestyrere og skoleledere har ulike roller og ansvar i løpet av satsingsperioden. Kommunen har det overordnede ansvaret for planlegging, gjennomføring og oppfølging lokalt.

6.1 Barnehagemyndighet og skoleeier

Kommunen som barnehagemyndighet og skoleeier er ansvarlig for å etablere og drifte de lærende nettverkene, tilsette lokale ressurspersoner i 20% stilling og drive utviklingsarbeidet. Vi redegjør nedenfor for forventningene til kommunen som barnehagemyndighet og skoleeier samlet i og med at forventningene i all hovedsak er like. Disse forventningene gjelder også for frittstående skoler som deltar så langt de passer. Kommunen som barnehagemyndighet og/ eller som skoleeier skal:

- Rekruttere og ansette en eller flere ressurspersoner som til sammen skal ha en stillingsprosent på minimum 20 prosent for barnehage og 20 prosent for skole i hele deltakerperioden
- i samarbeid med barnehagene og skolene utvikle forpliktende planer for faglig og organisatorisk kompetanseutvikling

- vurdere behov for og eventuelt etablere samarbeid med høyskoler, universitet eller andre fagmiljø om kompetanseutvikling knyttet til barnehage-, skolemiljø, mobbing og andre krenkelser
- arrangere lokal oppstartsamling, evt. i samarbeid med andre kommuner som barnehagemyndighet og/ eller skoleeiere, der premissene for organisering og faglig innhold presenteres. Hensikten er å skape en felles forståelse for innhold og målsetting med kompetanseutviklingen
- veilede og støtte barnehager og skoler i arbeidet med barnehage- og skolemiljøet, bl.a. gjennom ressursperson
- delta i aktuelle lokale og/eller regionale nettverk/samarbeid
- delta i direktoratets kompetanseutviklingsopplegg og møter
- sørge for erfaringsdeling i sin region
- rapportere om erfaringer og utviklingen til barnehager og skoler, samt bruk av midler

Skoleeiere og frittstående skoler skal i tillegg kartlegge skolens miljø ved å bruke resultater fra Elevundersøkelsen, og for eksempel Ståstedsanalysen,¹ Spekter², Reflex³ eller annet egnet refleksjons- eller kartleggingsverktøy som grunnlag for planlegging og oppfølging lokalt

6.2 Barnehagestyrer og skoleleder

Barnehagestyrer og skoleleder har det faglige og organisatoriske ansvaret for arbeidet på egen barnehage/skole og skal planlegge, forankre og lede kompetanseutviklingen på egen barnhage/skole.

Skoleleder har gjennom kapittel 9A ansvar for det systematiske arbeidet på skolen og vil være ansvarlig for dette. Arbeidet skal inngå i skolens systematisk arbeid med helse, miljø og sikkerhet (internkontroll), kvalitetsvurdering- og utvikling og skoleeiers forsvarlige system.

7. Spesifikt om Fylkesmannens og Utdanningsdirektoratets rolle i kompetanseutviklingstilbudene

Embetenes oppgaver:

- Rekruttere deltakere i sitt fylke/sine fylker
- Behandle søknader om deltagelse
- Tildeler midler
- Arrangere en regional samling i semesteret for deltagerne i fylket
- Samarbeide med direktoratet om en nasjonal samling i semesteret
- Følge opp barnehagemyndighet og skoleeiere i fylket, også mellom samlinger (f.eks. legge til rette for arbeid i lokale nettverk og bistå i analyse og planarbeid ved behov)
- Ha tett dialog med deltagerne og med Udir (om kompetansebehov, utvikling osv.).
- Motta underveisrapport og sluttrapport fra deltagerne
- Rapportere til direktoratet om erfaringer, utvikling og bruk av midler
- Bidra til erfaringsdeling i eget fylke

¹ <http://www.udir.no/kvalitet-og-kompetanse/statedsanalyse/statedsanalysen-for-skole#109997>

² <http://laringsmiljosenteret.uis.no/mobbing/mobbing-i-skolen/spekter-article98539-14949.html>

³ <https://reflex.udir.no/Egenvurdering>

Direktoratets oppgaver:

- Koordinere tilbudet på nasjonalt nivå
- Arrangere en nasjonal samling i semesteret
- Tildele midler til embetene
- Samarbeide med embetene om regionale samlinger
- Motta rapporter fra embetene om erfaringer, utvikling og bruk av midler
- Bidra til erfaringsdeling mellom embetene
- Formidle relevant fagstoff og pedagogiske ressurser

Direktoratet ønsker tett dialog med embetene som deltar i det samlingsbaserte tilbudet. Vi legger opp til egne nettverkssamlinger mellom alle embetene og Utdanningsdirektoratet. I tillegg vil vi møtes under nasjonale samlinger. Embetene vil også få midler, for arbeid og regionale samlinger, i supplerende tildelingsbrev.

8. Økonomi

Utdanningsdirektoratet tildeler midler til barnehagemyndighet og skoleeier via Fylkesmannen. Barnehagemyndighet og skoleeier disponerer midlene ut fra forhåndsdefinerte kriterier. Kommunen skal bruke disse midlene til å

- dekke frikjøp/tilsetting av ressursperson(-er) gjennom hele deltakerperioden
- dekke reise i forbindelse med møter og samlinger i regi av Utdanningsdirektoratet og/eller Fylkesmannen
- gjennomføre lokal oppstartsamling
- dekke utgifter til møter og samlinger i lokale nettverk underveis

- Hver barnehagemyndighet som deltar får tildelt tilskudd på 260.000 kr som skal dekke hele deltakerperioden.
- Hver skoleeier som deltar får tildelt tilskudd på 260.000 kr som skal dekke hele deltakerperioden.
- Hver frittstående skole som deltar får tildelt 100.000 kroner.

Kommuner som deltar både som barnehagemyndighet og skoleeier mottar altså 520 000 kroner.

Midlene gjelder for hele deltakerperioden, og deltakelse krever derfor også en viss egenfinansiering fra kommunen. Kommunen skal benytte midlene i løpet av deltakerperioden på en slik måte at det gagnar barnehagenes/skolens deltakelse.

Vennlig hilsen

Marit Hognestad
avdelingsdirektør

Are Solstad
seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent